

Bryssel 7.7.2025
COM(2025) 364 final

**KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE JA
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE**

**Kertomus tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun
direktiivin 2006/116/EY muuttamisesta annetun direktiivin 2011/77/EU soveltamisesta**

Sisällysluettelo

I.	JOHDANTO	2
II.	TAUSTA	3
1.	Oikeudellinen tausta	3
2.	Arvio mahdollisesta tarpeesta pidentää audiovisuaalialan esittäjien ja tuottajien oikeuksien suoja-aikaa	5
III.	DIREKTIIVIN SAATTAMINEN OSAKSI KANSALLISTA LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA TÄYTÄNTÖÖNPANO JÄSENVALTIOISSA	6
IV.	VOIMASSAOLOAIKAA KOSKEVALLA VUODEN 2011 DIREKTIIVILLÄ PIDENNETYN SUOJA-AJAN YLEINEN VAIKUTUS	7
V.	LIITÄNNÄISTOIMENPITEET	9
1.	Käytä tai menetä -lauseke	10
2.	Vuosittainen lisäkorvaus	11
3.	Nollaamista koskeva säännös	14
4.	Uudelleenneuvottelu-oikeus	14
VI.	PÄÄTELMÄT	15

I. JOHDANTO

Tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin 2006/116/EY muuttamisesta annettu direktiivi 2011/77/EU, jäljempänä 'voimassaoloaikaa koskeva vuoden 2011 direktiivi' tai 'direktiivi', annettiin vuonna 2011 musiikin esittäjien ja äänitetuottajien suojan sekä esittäjien sosiaalisen tilanteen parantamiseksi. Direktiivillä pidennettiin 20 vuodella esittäjien ja äänitetuottajien oikeuksien suoja-aikaa, joka alkaa äänitteen ensimmäisestä laillisesta julkaisemisesta tai yleisölle välittämisestä. Lisäksi sillä otettiin käyttöön eräitä liitännäistoimenpiteitä, joiden tarkoituksena on tasapainottaa tuottajien kanssa sopimussuhteessa olevien esittäjien neuvotteluasemaa.

Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan komission oli määrä toimittaa viimeistään 1 päivänä marraskuuta 2016 kertomus direktiivin soveltamisen arvioimiseksi ottaen huomioon digitaalisten markkinoiden kehitys ja liittää siihen tarvittaessa ehdotus direktiivin 2006/116/EY muuttamiseksi uudelleen. Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu kertomus, jossa arvioidaan mahdollista tarvetta pidentää audiovisuaalialan esittäjien ja tuottajien oikeuksien suoja-aikaa, julkaistiin vuonna 2020.

Tämän kertomuksen myöhäinen julkaisemisajankohta liittyy EU:n tekijänoikeuslainsäädännön kehitykseen ja tarpeeseen ottaa huomioon tekijöille ja esittäville taiteilijoille maksettavaa korvausta koskevat uudet säännöt, jotka otettiin käyttöön vuonna 2019 tekijänoikeutta digitaalisilla sisämarkkinoilla koskevalla direktiivillä, jäljempänä 'tekijänoikeusdirektiivi'¹. Tekijänoikeusdirektiiviin sisältyy säännöksiä², joiden tarkoituksena on parantaa esittävien taiteilijoiden sopimusasemaa entisestään. Säännökset on pantu täytäntöön jäsenvaltioissa viime vuosina. Komission yksiköt katsovat, että voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin arvioimiseksi oli tärkeää ottaa huomioon nämä uudet säännökset sekä digitaalisen musiikin markkinoiden ja teknologian kehitys.

Tärkein tätä kertomusta tukeva tietolähde on tähän aiheeseen keskittyvä tutkimus, jäljempänä 'tutkimus'³, joka julkaistaan tämän kertomuksen yhteydessä. Tutkimuksen yhteydessä toteutettiin verkkokysely, joilla kerättiin palautetta musiikkialan sidosryhmiltä (pääasiassa esittäjiltä, äänitetuottajilta ja yhteishallinnointiorganisaatioilta)⁴, mutta myös

¹ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla, COM(2016) 593 final.

² Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta 17 päivänä huhtikuuta 2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/790 3 luku.

³ [Kohdennettu tutkimus tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloaikaa koskevasta direktiivistä 2011/77/EU](#). Tutkimuksen aineistonkeruu (asiakirjatutkimus, kysely ja haastattelut) toteutettiin loppuvuodesta 2021 ja alkuvuodesta 2022.

⁴ Direktiivin 2014/26/EU 3 artiklan d alakohdan mukaan 'yhteishallinnointiorganisaatiolla' tarkoitetaan organisaatiota, joka on lakisääteisesti taikka siirron, lisenssin tai jonkin muun sopimusjärjestelyn nojalla

vapaata aineistoa hyödyntäviltä levy-yhtiöiltä, verkkopalvelujen tarjoajilta, jakelijoilta ja lähetystoiminnan harjoittajilta. Verkkokyselyä täydennettiin haastatteluilla. Tutkimuksen asiakirja-aineisto kattaa kaikki jäsenvaltiot, ja kenttäaineistoa kerättiin 18 jäsenvaltiosta.

Komission yksiköt pyrkivät täydentämään tutkimuksessa kerättyä näyttöä myös muista lähteistä, erityisesti hyödyntämällä yhteyksiä sidosryhmiin ja kartoittamalla saatavilla olevia tietoja voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin täytäntöönpanosta. Tässä yhteydessä täydentävää näyttöä saatiin Euroopan parlamentin oikeudellisten asioiden valiokunnan (JURI) tilaamasta vuoden 2018 tutkimuksesta, jäljempänä 'Euroopan parlamentin tutkimus'⁵, jossa käsiteltiin voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin täytäntöönpanon tilannetta useissa jäsenvaltioissa ja tarkasteltiin direktiivin mahdollisia pitkän aikavälin vaikutuksia.

II. TAUSTA

1. Oikeudellinen tausta

Tekijänoikeudet suojaavat teoksia ja muuta suojattua aineistoa tietyn rajoitetun ajan. Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien 'suoja-ajalla' tarkoitetaan ajanjaksoa, jonka aikana oikeudenhaltijalla on oikeudet tekijänoikeudella suojattuihin teoksiinsa ja muuhun lähioikeuksilla suojattuun aineistoon.⁶ Suoja-ajan päätyttyä teos tai aineisto on vapaasti käytettävissä.

Vähimmäissuoja-aika otettiin käyttöön kansainvälisellä tasolla ensin tekijöiden osalta Bernin yleissopimuksella⁷ ja myöhemmin esittäjien, äänitetuottajien ja radioyritysten osalta Rooman yleissopimuksella⁸. Vuoden 1996 WIPO:n tekijänoikeussopimuksen (WCT-sopimus) nojalla tekijöihin sovelletaan samaa suoja-aikaa kuin Bernin

valtuutettu ainoana tai pääasiallisena tarkoituksenaan hallinnoimaan tekijänoikeutta tai tekijänoikeuden lähioikeuksia useamman kuin yhden oikeudenhaltijan puolesta näiden oikeudenhaltijoiden yhteisen edun mukaisesti ja joka täyttää yhden tai molemmat seuraavista kriteereistä: i) se on jäsentensä omistuksessa tai määräysvallassa, ii) se on voittoa tavoittelematon organisaatio.

Yhteishallinnointiorganisaatiot ovat suoja-ajan pidentämisen osalta olennaisia sidosryhmiä äänitetyn musiikin arvoketjussa, sillä ne vaikuttavat tiettyihin voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin täytäntöönpanon näkökohtiin käytännön tasolla kerätessään ja jakaessaan esittäjien ja tuottajien puolesta näille kuuluvia tuloja. Nämä tulot voivat perustua yksinoikeuksien tai korvausoikeuksien käyttöön. Esittäjien yksinoikeudet siirretään tyypillisesti tuottajille, kun taas yhteishallinnointiorganisaatioiden tehtäväksi annetaan tavallisesti esittäjien korvausoikeuksien hallinnointi.

⁵ [Implementation of the Directive 2011/77/EU: copyright term of protection.](#)

⁶ 'Tekijänoikeudella' tarkoitetaan teoksen tekijän taloudellisia tai moraalisia oikeuksia, kun taas 'lähioikeuksilla' tarkoitetaan tietyn aineiston esittäjän, tuottajan tai lähetystoiminnan harjoittajan taloudellisia ja moraalisia oikeuksia. Lähioikeuksien tarkoituksena on usein kannustaa taloudelliseen sijoitukseen, eikä niiden myöntämiseen sovelleta omaperäisyyttä tai luovuutta koskevia edellytyksiä. Moraalisia oikeuksia ei ole yhdenmukaistettu EU:n tekijänoikeuslainsäädännössä.

⁷ Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen 7 artiklassa määrätään 50 vuoden suojasta tekijän kuolinvuoden päättymisen jälkeen.

⁸ Esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamista koskevan Rooman yleissopimuksen 14 artiklassa määrätään 20 vuoden suojasta, joka lasketaan sen vuoden lopusta, jona tallenne, esitys tai yleisradiointi tehtiin.

yleissopimuksella.⁹ Vuoden 1996 WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksella (WPPT-sopimus) otettiin käyttöön esittäjiä koskeva 50 vuoden suoja-aika, joka lasketaan sen vuoden lopusta, jona tallenne tai julkaisu tehtiin.¹⁰

EU:ssa tekijöiden ja lähioikeuksien haltijoiden suoja-aika yhdenmukaistettiin ensin neuvoston direktiivillä 93/98/ETY¹¹, jota seurasi direktiivi 2006/116/EY¹². Kaikkien lähioikeuksien¹³ suoja-aika yhdenmukaistettiin 50 vuodeksi alkaen esityksen tai tallennuksen tekohetkestä, laillisesta julkaisemisesta, laillisesta yleisön saataville saattamisesta tai yleisradioinnista.¹⁴

Voimassaoloaikaa koskeva vuoden 2011 direktiivi, jolla muutettiin direktiiviä 2006/116/EY, hyväksyttiin 27 päivänä syyskuuta 2011. Jäsenvaltioiden oli saatettava se osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 1 päivänä marraskuuta 2013.¹⁵

Voimassaoloaikaa koskevalla vuoden 2011 direktiivillä pidennettiin esittäjien ja tuottajien suoja-aikaa 50 vuodesta 70 vuoteen alkaen äänitteen tai musiikkiesityksen tallenteen ensimmäisestä laillisesta julkaisusta tai yleisölle välittämisestä. Pidennettyä suoja-aikaa sovelletaan direktiivin 2001/29/EY¹⁶, direktiivin 93/83/ETY¹⁷ ja direktiivin 2006/115/EY¹⁸ mukaisiin äänitetuottajille ja esittäjille myönnettyihin yksinoikeuksiin ja korvausoikeuksiin sekä EU:n tekijänoikeuslainsäädännön mukaiseen tiettyjen poikkeusten nojalla maksettavaan sopivaan korvaukseen.

Direktiivillä yhdenmukaistettiin myös sanoitettujen sävellysten suoja-aika sanamuodolla, jolla selvennetään, että sen voimassaolo päättyy 70 vuoden kuluttua seuraavista henkilöistä viimeisenä elossa olleen kuolemasta: sanoittaja ja säveltäjä.¹⁹

Direktiivillä otettiin myös käyttöön joukko liitännäistoimenpiteitä, joiden pääasiallisena tarkoituksena on varmistaa, että esittäjä, joka on siirtänyt tai luovuttanut yksinoikeutensa äänitetuottajalle, tosiasiaa hyötyy suoja-ajan pidentämisestä. Nämä toimenpiteet ovat i) käytä tai menetä -lauseke, ii) vuosittainen lisäkorvaus ja iii) nollaamista koskeva lauseke

⁹ WCT-sopimuksen 1 artikla.

¹⁰ WPPT-sopimuksen 17 artikla.

¹¹ Neuvoston direktiivi 93/98/ETY, annettu 29 päivänä lokakuuta 1993, tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta (EYVL L 290, 24.11.1993, s. 9. Direktiivi sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2001/29/EY (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10).

¹² Direktiivi 2006/116/EY tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta (EUVL L 372, 27.12.2006, s. 12).

¹³ Äänitteiden tuottajien, esittäjien ja radioyhteyksien lähioikeudet.

¹⁴ Neuvoston direktiivin 93/98/ETY 3 artikla ja direktiivi 2006/116/EY.

¹⁵ Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 2 artiklan 1 kohta.

¹⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10).

¹⁷ Neuvoston direktiivi 93/83/ETY, annettu 27 päivänä syyskuuta 1993, tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta (EYVL L 248, 6.10.1993, s. 15).

¹⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/115/EY, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006, vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla (EUVL L 376, 27.12.2006, s. 28).

¹⁹ Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 1 kohta.

(ks. VI jakso). Lisäksi annettiin erillinen säännös jäsenvaltioiden mahdollisuudesta säätää valinnaisena toimenpiteenä, että esittäjät voivat parantaa asemaansa neuvottelemalla uudelleen sopimuksista, joiden nojalla heillä on oikeus toistuviin maksuihin, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen laillisesta julkaisusta tai yleisölle välittämisestä.

On syytä huomata, että myös tekijänoikeusdirektiivillä on otettu käyttöön säännöksiä esittäjien sopimustilanteen parantamiseksi (asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaate, avoimuusvelvoite, sopimuksen kohtuullistamismekanismi, vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely ja peruuttamisoikeus). Nämä säännökset ovat laajempia kuin edellä kuvatut liitännäistoimenpiteet, ja niitä sovelletaan sekä luovien alojen tekijöihin että esittäviin taiteilijoihin.

2. Arvio mahdollisesta tarpeesta pidentää audiovisuaalialan esittäjien ja tuottajien oikeuksien suoja-aikaa

Voimassaoloaikaa koskevalla vuoden 2011 direktiivillä ei pidennetty audiovisuaalisten teosten esittäjien ja tuottajien suojan voimassaoloaikaa. Tätä käsiteltiin 9. joulukuuta 2020 annetussa komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa²⁰, jossa arvioitiin direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti mahdollista tarvetta pidentää audiovisuaalialan esittäjien ja tuottajien oikeuksien suoja-aikaa. Komission yksiköt totesivat valmisteluasiakirjassa, että saatavilla olevan näytön perusteella ei ollut tarpeen pidentää audiovisuaalialan esittäjien ja elokuvatuottajien suoja-aikaa, ja että tätä asiaa tarkasteltaisiin lisäksi laajemmin voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin toimivuuden arvioinnin yhteydessä.

Komission yksiköt antoivat tästä syystä tutkimuksen toimeksisaajan tehtäväksi hankkia lisää näyttöä vuoden 2020 analyysin täydentämiseksi. Toimeksisaaja keräsi lisähavaintoja erillisen verkkokyselyn, haastattelujen ja verkkopohjaisen tiedonhaun kautta.

Tutkimus vahvisti komission vuoden 2020 valmisteluasiakirjassa esitetyt tiedot siitä, että audiovisuaalialalla on oikeuksien siirtoon liittyviä oikeudellisia olettamuksia ja sopimuskäytäntöjä, joiden seurauksena audiovisuaalisten esittäjien oikeudet päätyvät pikemminkin tuottajille kuin yhteishallinnointiorganisaatioille.²¹ Tutkimuksella arvioitiin myös perusteellisemmin suoja-ajan pidentämisen tarvetta ja siitä mahdollisesti saatavia hyötyjä selvittämällä, millaisia tuloja liittyy elokuvien hyödyntämiseen 50 vuoden kuluttua niiden julkaisemista. Elokuvateatterilevityksestä saatujen tietojen perusteella suurin osa elokuvien kaupallisen jakelun tuloista kertyy ensiesitystä seuraavien kolmen vuoden aikana. Yli 50 vuotta vanhoja elokuvia esitetään vähäisessä määrin televisiossa ja tilauspohjaisilla kanavilla. Näiden jakelukanavien tuottamista tuloista ei kuitenkaan ole saatavilla tietoja, minkä vuoksi on vaikea arvioida kattavasti tuloja, joita saadaan elokuvien hyödyntämisestä 50 vuotta niiden julkaisun jälkeen. Tutkimus osoitti lisäksi, että vuosina 1970–1980 julkaistujen vanhojen elokuvien osuus kokoelmassa, joita

²⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/node/430>.

²¹ Tutkimus, sivut 91–94.

yhteishallinnointiorganisaatiot hallinnoivat tytäryhtiöidensä puolesta, on suhteellisen pieni, eli ne tuottavat esittäjille vain vähän tuloja.²²

Tutkimuksessa ei löydetty uutta näyttöä, joka kyseenalaistaisi komission vuoden 2020 valmisteluasiakirjassa esitetyt aiemmat havainnot. Täydentävän näytön keräämisestä saadut tulokset eivät näin ollen viittaa siihen, että audiovisuaalialan esittäjien ja elokuvatuottajien suoja-aikaa olisi tässä vaiheessa pidennettävä.

III. DIREKTIIVIN SAATTAMINEN OSAKSI KANSALLISTA LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA TÄYTÄNTÖÖNPANO JÄSENVALTIOISSA

Tähän mennessä kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään. Määräaika direktiivin saattamiselle osaksi kansallista lainsäädäntöä oli 1. marraskuuta 2013. Jotkin jäsenvaltiot kuitenkin ylittivät tämän määräajan, ja täytäntöönpanotoimenpiteiden ilmoittamatta jättämisen vuoksi jouduttiin käynnistämään rikkomusmenettelyjä.

Euroopan parlamentin tutkimuksessa tarkasteltiin, kuinka voimassaoloaikaa koskeva vuoden 2011 direktiivi on saatettu osaksi seitsemän jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Tässä yhteydessä nostettiin esiin tiettyihin direktiivin säännöksiin liittyviä kysymyksiä, kuten ilmaisujen ”laillisesti julkaistu” ja ”laillisesti yleisölle välitetty” tulkintatavat suoja-aikaa laskettaessa, äänitetuottajien ja esittäjien suoja-ajan epäyhdenmukaisuus sekä se, tulisiko remasteroituja äänitteitä pitää uusina äänitteinä.²³

Komissio ei ole saanut valituksia, jotka olisivat liittyneet siihen, kuinka jäsenvaltiot ovat saattaneet voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään tai soveltaneet sitä sen voimaantulon jälkeen. Yksikään jäsenvaltio ei myöskään ole tehnyt ennakkoratkaisupyyntöä direktiivin säännöksistä, eikä Euroopan unionin tuomioistuimella näin ollen ole siihen liittyvää oikeuskäytäntöä.

Tutkimuksessa todettiin, että voimassaoloaikaa koskeva vuoden 2011 direktiivi oli yleisesti ottaen pantu täytäntöön onnistuneesti. Tiettyjen säännösten kansalliseen täytäntöönpanoon liittyi kuitenkin ongelmia, jotka ovat viivästyttäneet direktiivin sääntöjen tosiasiallista soveltamista.²⁴ Osan taustalla on kansalliseen tekijänoikeuslainsäädäntöön ja -käytäntöön liittyviä tekijöitä, jotka eivät kuulu voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin tai EU:n tasolla yhdenmukaistettujen sääntöjen soveltamisalaan. Koska ongelmat koskivat liitännäistoimenpiteitä, erityisesti käytä tai menetä -lauseketta ja vuosittaista lisäkorvausta, niitä kuvataan tarkemmin jäljempänä (ks. V jakso).

²² Tutkimus, sivut 94–103. Ks. myös Euroopan audiovisuaalisen seurantakeskuksen hiljattain julkaisema tutkimus ”[Heritage Films in Cinemas – a 2014-2023 analysis](#)”, erityisesti dia 15.

²³ Euroopan parlamentin tutkimus, s. 15–16.

²⁴ Tutkimus, s. 81.

Tutkimuksen yhteydessä havaittiin myös eri jäsenvaltioissa käyttöön otettuja kansallisia käytäntöjä, jotka mahdollisesti helpottavat tiettyjen voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin säännösten täytäntöönpanoa. Nämä käytännöt liittyvät vuosittaisen lisäkorvauksen täytäntöönpanoon, historiallisten tekijöiden aiheuttamiin vaikeuksiin ja esittäjien neuvotteluasemaan.²⁵

IV. VOIMASSAOLOAIKAA KOSKEVALLA VUODEN 2011 DIREKTIIVILLÄ PIDENNETYN SUOJA-AJAN YLEINEN VAIKUTUS

Musiikin esittäjien ja äänitetuottajien suoja-aikaa pidennettiin 20 vuodella pääasiassa siksi, että nämä oikeudenhaltijat voisivat säilyttää tulovirtansa pidempään. Kuten lainsäädäntöehdotukseen sisältyvissä perusteluissa todetaan, tämä oli tarpeen esittäjien sosiaalisen tilanteen parantamiseksi. Pidennyksellä paikataan etenkin musiikin esittäjien vanhuusvuosien tulonmenetyksiä²⁶ sekä äänitetuottajien tulojen laskemista piratismin ja digitaaliseen jakeluun liittyvien haasteiden seurauksena.²⁷

Suoja-ajan pidentämisen vaikutusta näiden tavoitteiden saavuttamiseen on vaikea erottaa, koska musiikkimarkkinoihin on vaikuttanut useita merkittäviä tekijöitä voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin voimaantulon jälkeen.

Digitalisaatio ja tilauspohjaisesti suoratoistopalveluiden kautta kulutetun musiikin kasvava suosio ovat saaneet aikaan suuria muutoksia äänitemusiikkialalla: äänitteiden jakelu tapahtuu enimmäkseen digitaalisesti tai verkossa, mikä lisää musiikin saatavuutta ja auttaa taiteilijoita ja tuottajia tavoittamaan aiempaa laajemman yleisön. Lisäksi yhä useammat taiteilijat julkaisevat itse musiikkia suoratoistoalustoilla. Tämän seurauksena käyttäjien saatavilla on nyt verkossa enemmän musiikkia kuin voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin tullessa voimaan, mutta useimmat analogiset jakelukanavat ovat joko kadonneet lähes kokonaan tai jääneet vain rajatun yleisön käyttöön. Musiikkialan uudet suuntaukset eivät ole nostaneet digitaalisen musiikin hintoja, ja analogisessa muodossa olevan musiikin mahdollinen hinnannousu johtuu todennäköisesti muista tekijöistä kuin luovasta sisällöstä.²⁸ Toisaalta, koska analogiset muodot ovat nykyään pääosin vanhentuneita tai heikosti saatavilla, kuluttajat joutuvat usein ostamaan uudelleen digitaalisen mahdollisuuden kuunnella musiikkia, joka on aiemmin kuulunut heidän

²⁵ Tutkimus, sivut 116, 120 ja 122.

²⁶ Direktiivin 2011/77/EU johdanto-osan 5 kappale.

²⁷ Ehdotus direktiiviksi tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/116/EY muuttamisesta (KOM(2008) 464 lopullinen), perustelut; Komission yksiköiden valmisteluasiakirja – Vaikutusten arviointi esittäjien ja äänitetuottajien oikeudellisesta ja taloudellisesta tilanteesta Euroopan unionissa (SEK(2008) 2288), s. 26.

²⁸ Tutkimus, sivut 52–54.

yksityisiin levykokoelmiinsa. Vaikka piratismi on vähentynyt kuluneen vuosikymmenen aikana²⁹, se heikentää edelleen musiikkiteollisuuden tuloja.³⁰

Vaikutuksia tarkastellessa on myös tärkeää ottaa huomioon niiden äänitekokoelmien koko ja kaupallinen merkittävyys, joihin suoja-ajan pidentäminen 50 vuodesta 70 vuoteen (laskettuna äänitteen ensimmäisestä julkaisemisesta) on tähän mennessä vaikuttanut. Viime aikoihin asti voimassaoloaikaa koskevalla vuoden 2011 direktiivillä pidennetty suoja-aika on ulottunut vain vanhempiin 1960-luvulta peräisin oleviin levytyksiin. Tällaisia levytyksiä on kuitenkin verrattain vähän, eivätkä ne nykyään ole kovin suosittuja. Kun yhä useammat 70-, 80- ja 90-lukujen tallenteet alkavat tulla pidennetyn suoja-ajan piiriin, voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin täytäntöönpano todennäköisesti tuottaa enemmän tuloja asianomaisille oikeudenhaltijoille.³¹

Vaikka saatavilla olevan määrällisen tiedon vähäisyys vaikuttaa voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin vaikutusten arviointiin, käytettävien tietojen perusteella on mahdollista tehdä laadullinen kokonaisarviointi.

Voimassaoloaikaa koskevalla vuoden 2011 direktiivillä käyttöön otetun, 20 vuodella pidennetyn suoja-ajan myötä musiikin esittäjien ja tuottajien suojan voimassaoloaika on lähempänä ajanjaksoa, jota sovelletaan Yhdysvalloissa³² eli merkittävällä markkina-alueella. Ero Yhdysvaltojen ja EU:n suoja-ajan välillä oli aiemmin 45 vuotta. Koska Yhdysvaltojen markkinoilta saattoi näin ollen saada enemmän tuloja, tekijöillä oli vähemmän kannustimia luoda musiikkia eurooppalaiseen makuun, mikä uhkasi heikentää musiikin kulttuurista monimuotoisuutta EU:ssa.³³

Kun tätä eroa kavennettiin ja vanhempien äänitteiden markkinoinnin jatkaminen mahdollistettiin suoja-aikaa pidentämällä, tuettiin myös osaltaan suoja-ajan piirissä olevan sisällön digitalisointia. 1960-luvulta peräisin olevat äänitteet ovat ensimmäisiä, joihin suoja-ajan pidennys on vaikuttanut. Pidennetyn voimassaoloajan ansiosta äänitetuottajat ovat voineet hyödyntää ja markkinoida vanhoja äänitteitään kauemmin, mikä yhdessä teknologian ja markkinoiden kehityksen kanssa on kannustanut tuottajia digitalisoimaan vanhempia äänitteitä. Näiden kappaleiden säilyttäminen kokoelmissa – digitaalimuodossa ja usein äänenlaadultaan aiempaa parempina – on tuonut lisää tuloja. Samalla kuluttajat pääsevät käsiksi entistä helpommin suurempaan määrään musiikkia.³⁴

²⁹ EUIPO:n raportin ”Trends in digital copyright infringement in the European Union” (2023) mukaan laittomasti kopioitun musiikkisisällön kuuntelu on pysynyt vuoden 2020 puolivälistä lähtien vakaalla tasolla noin viidenneksenä vuoden 2017 tasosta.

³⁰ Tutkimus, s. 55.

³¹ Useat yhteishallinnointiorganisaatiot mainitsivat äänitteen suosion olevan merkityksellinen tekijä sen tuottamien tulojen kannalta. Ks. tutkimuksen sivut 69, 73–74 ja 110. Joidenkin jäsenvaltioiden osalta odotettavissa oleva tulojen kasvu liittyy yhteishallinnointiorganisaatioiden mukaan 90-luvun alun jälkeen tapahtuneisiin poliittisiin, oikeudellisiin ja taloudellisiin muutoksiin.

³² Yhdysvalloissa äänitallenteet saavat 95 vuoden suojan, joka lasketaan niiden luomisesta (17 U.S.C. 302 (c)).

³³ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja – Vaikutusten arviointi esittäjien ja äänitetuottajien oikeudellisesta ja taloudellisesta tilanteesta Euroopan unionissa, 2008, s. 19–20.

³⁴ Tutkimus, s. 79.

Tutkimusta varten tehdyssä kyselyssä nousi esiin erilaisia näkemyksiä siitä, miten suoja-ajan pidentäminen on vaikuttanut kansallisten musiikkimarkkinoiden liikevaihtoon EU:ssa.³⁵ Musiikintuottajat ja heitä edustavat järjestöt pitivät voimassaoloaikaa koskevaa vuoden 2011 direktiiviä tältä osin melko myönteisenä, ja osa mainitsi, että vanhemmat äänitteet voivat edelleen tuottaa jonkin verran tuloja. Yhteishallinnointiorganisaatioiden mielipiteissä oli enemmän eroja, kun taas esittäjät eivät juuri katsoneet tulojen nousseen pidennetyn suoja-ajan seurauksena.

Tutkimuksessa havaittiin, että sekä esittäjille että äänitetuottajille jaetut tulot ovat vuosina 2010–2020 kehittyneet yleisesti ottaen noususuuntaisesti. Saatavilla olevien tietojen perusteella on kuitenkin vaikea erottaa suoja-ajan pidentämisen vaikutusta muun lainsäädännön ja teknologian kehityksestä.³⁶ Joidenkin haastateltujen yhteishallinnointiorganisaatioiden mukaan yleinen tulojen kasvu on yhteydessä muihin oikeuksien kollektiiviseen hallinnointiin liittyviin näkökohtiin, kuten tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivista hallintaa koskevan direktiivin³⁷ täytäntöönpanoon ja yhteishallinnointiorganisaatioiden käyttämien hallinnointijärjestelmien parannuksiin.³⁸

V. LIITÄNNÄISTOIMENPITEET

Suoja-ajan pidentämisen lisäksi voimassaoloaikaa koskevassa vuoden 2011 direktiivissä otettiin käyttöön kolme liitännäistoimenpidetä kokonaisuutta, joita sovelletaan pidennetyn suoja-ajan aikana erityisesti esittäjiin direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisesti. Toimenpiteiden tarkoituksena on ottaa huomioon musiikkialan sopimuskäytännöt, joiden erityispiirteisiin kuuluu se, että levytyssopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä esittäjät siirtävät tai luovuttavat oikeutensa äänitetuottajille vastineeksi rojalteista tai kertakorvauksesta³⁹.

Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin liitännäistoimenpiteet ovat käytä tai menetä -lauseke, vuosittainen lisäkorvaus ja nollaamista koskeva säännös. Lisäksi direktiivillä otettiin käyttöön niin sanottu uudelleen neuvottelu-oikeus⁴⁰ eli valinnainen toimenpide, jolla jäsenvaltiot voivat antaa esittäjille mahdollisuuden parantaa asemaansa neuvottelemalla uudelleen ennen marraskuuta 2013 tehdyistä sopimuksista. Kaikkia edellä mainittuja säännöksiä sovelletaan ainoastaan suoja-ajan pidennyksen (eli 20 vuoden ajanjakson) aikana.⁴¹

³⁵ Tutkimus, s. 58.

³⁶ Tutkimus, sivut 63–64.

³⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/26/EU, annettu 26 päivänä helmikuuta 2014, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista sekä usean valtion alueen kattavasta musiikkiteosten oikeuksien lisensioinnista verkkokäyttöä varten sisämarkkinoilla.

³⁸ Tutkimus, s. 65.

³⁹ Lisätietoja musiikkialan sopimuskäytännöistä on vuoden 2015 tutkimuksessa ”[Remuneration of authors and performers for the use of their works and the fixations of their performances](#)” – Euroopan unionin julkaisutoimisto (europa.eu).

⁴⁰ Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 4 kohta.

⁴¹ Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin johdanto-osan 10 kappale.

Liitännäistoimenpiteillä pyritään varmistamaan, että esittäjät, joiden yksinoikeuksia hyödynnetään, hyötyvät suoja-ajan pidentämisestä saamalla paremman korvauksen tai levyntuottajiin nähden vahvemman sopimusaseman.

EU:n tekijänoikeuslainsäädäntöön on myös tekijänoikeusdirektiivillä lisätty säännöksiä, joilla vahvistetaan tekijöiden ja esittäjien sopimusasemaa ja varmistetaan, että he saavat sopivan korvauksen siirtäessään tai luovuttaessaan oikeuksiaan hyödynnettäviksi.⁴² Nämä säännökset on pantu täytäntöön kaikissa jäsenvaltioissa. Komission on määrä arvioida näiden toimenpiteiden tehokkuutta tekijänoikeusdirektiivin uudelleentarkastelun yhteydessä, aikaisintaan 7. kesäkuuta 2026. Arvioinnissa otetaan huomioon asianomaisten sidosryhmien näkemykset.⁴³

Komissio on äskettäin julkaissut tutkimuksen luovien alojen sopimuskäytännöistä, erityisesti kertaostokäytännöistä, joilla siirretään tekijöiden, esittäjien ja tuottajien tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia niitä hyödyntäville sopimuspuolille. Tutkimuksessa arvioidaan muun muassa tällaisten käytäntöjen vaikutusta korvaukseen.⁴⁴

1. Käytä tai menetä -lauseke

Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan (uusi 2 a kohta) mukaan esittäjillä on tietyin edellytyksin oikeus irtisanoa sopimus, joka koskee heidän oikeuksiensa siirtämistä tai luovuttamista tuottajalle äänitteen hyödyntämistä varten, jos äänitteen tuottaja ei enää tarjoa äänitettä tai saata sitä muuten yleisön saataviin riittävinä määrinä. Oikeutta voidaan käyttää, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen laillisesta julkaisusta tai yleisölle välittämisestä. Esittäjä ei voi luopua oikeudestaan.

Säännöksellä pyritään lisäämään esittäjän neuvotteluvoimaa äänitallenteen hyödyntämisen osalta mahdollistamalla tuottajan kanssa tehdyn äänitteen hyödyntämistä koskevan sopimuksen irtisanominen pidennetyn suoja-ajan aikana tietyin edellytyksin. Jos esittäjä vetoaa käytä tai menetä -lausekkeeseen ja oikeudet palautuvat hänelle, äänitetuottaja menettää omat oikeutensa äänitteeseen, joitta vältetään tilanne, jossa nämä oikeudet olisivat voimassa samaan aikaan.⁴⁵

Tutkimus osoitti, että joissakin jäsenvaltioissa käytä tai menetä -lausekkeen soveltaminen on käytännössä monimutkaisempaa, mikäli tallenteella esiintyy useita esittäjiä yhdessä.⁴⁶ Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin asiaa koskevan säännöksen⁴⁷ mukaan tällaisissa tapauksissa siirto- tai luovutussopimuksen irtisanomista koskevat

⁴² Direktiivin (EU) 2019/790 18–23 artikla.

⁴³ Daniel Johanssonin hiljattain julkaisemassa raportissa [”Streams and Dreams part 2”](#) esitetään tulokset, jotka saatiin tekijänoikeusdirektiivin vaikutusta EU:n taiteilijoihin ja muusikoihin kartoittaneella kyselytutkimuksella. Tutkimuksen tekivät AEPO-ARTIS ja sen jäsenet yhteistyössä IAO:n kanssa.

⁴⁴ Tutkimus tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien siirtoon vaikuttavista sopimuskäytännöistä sekä tekijöiden ja tuottajien mahdollisuuksista hyödyntää oikeuksiaan, saatavilla täällä: [Komissio julkaisee tutkimuksen tekijänoikeuden ja lähioikeuksien siirtoon vaikuttavista sopimuskäytännöistä | Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa](#).

⁴⁵ Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin johdanto-osan 8 kappaleen viimeinen virke.

⁴⁶ Tutkimus, s. 82.

⁴⁷ Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan neljäs virke.

säännöt on määriteltävä sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä. Joidenkin jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaan tuottajaa vastaan voidaan vedota käytä tai menetä -lausekkeeseen vain esittäjien yhteisellä sopimuksella, mutta tällaista sopimusta voi olla vaikea saada aikaan. Tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, että käytössä on joitakin kansallisia säännöksiä, joilla pyritään helpottamaan lausekkeen käyttöä tällaisissa tapauksissa.⁴⁸

Toinen tutkimuksen yhteydessä tunnistettu haaste liittyy äänitteisiin, joita joissakin jäsenvaltioissa on tuotettu kommunistihallinnon aikana. Esimerkiksi Romaniassa tällaiset äänitteet ovat kansallista omaisuutta, minkä vuoksi niitä koskevia päätöksiä voi tehdä ainoastaan Romanian valtio, eivät asianomaiset esittäjät.

Komission havainnot viittaavat siihen, että käytä tai menetä -lausekkeen soveltaminen on käytännössä hyvin vähäistä. Sopimuksia on ilmeisesti irtisanottu tämän lausekkeen nojalla vain erittäin harvoissa tapauksissa. Tämä johtuu pääasiassa viimeisen vuosikymmenen aikana tapahtuneista muutoksista musiikin jakelussa ja kulutustottumuksissa sekä suoratoistomallin aseman jatkuvasta vahvistumisesta. Jos äänite asetetaan saataville suoratoistopalvelussa, sitä tarjotaan tai se saatetaan yleisön saataviin ”riittävinä määrinä”, minkä vuoksi käytä tai menetä -lausekkeeseen vetoamisen edellytykset eivät täyty.

Tekijänoikeusdirektiivin 22 artiklassa säädetään peruuttamismekanismista, jota sovelletaan sopimuksiin laajemmin kuin voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohtaa (jota sovelletaan vasta 50 vuoden kuluttua äänitteen laillisesta julkaisemisesta tai yleisölle välittämisestä). Tekijänoikeusdirektiivin säännöksen odotetaan vahvistavan kaikkien esittäjien sopimusasemaa. Jäsenvaltioilla on kuitenkin tietty joustovara tämän uuden säännöksen täytäntöönpanossa: ne voivat sulkea teoksia tai muuta suojattua aineistoa peruuttamismekanismiin soveltamisen ulkopuolelle tai säätää, että mekanismia sovelletaan vain tietyn määräajan kuluessa.⁴⁹ Kuten sopimuskäytäntöjä koskevassa tutkimuksessa havaittiin, useat jäsenvaltiot ovat tehneet mekanismiin lisäyksiä mukauttaakseen sen kansallisiin oikeusjärjestelmiinsä, ja kansalliset säännöt vaihtelevat huomattavasti.⁵⁰ Näin ollen käytä tai menetä -lauseke on musiikin esittäjien kannalta edelleen merkityksellinen, koska siinä säädetään pidennetyn suoja-ajan aikana sovellettavasta luovuttamattomasta oikeudesta.

2. Vuosittainen lisäkorvaus

Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan (uudet kohdat 2b, 2c ja 2d) mukaan esittäjillä on oikeus lisäkorvaukseen, joka on 20 prosenttia niistä vuosittaisista tuloista, joita äänitteiden tuottaja on saanut äänitteen hyödyntämisestä pidennetyn suoja-ajan aikana. Lisäkorvaus maksetaan äänitteen valmistamisesta, levityksestä ja yleisön saataville saattamisesta edeltävänä vuonna saaduista tuloista.

⁴⁸ Tutkimus, sivut 122 ja 123.

⁴⁹ Tekijänoikeusdirektiivin 22 artiklan 2 kohta.

⁵⁰ Tutkimus tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien siirtoon vaikuttavista sopimuskäytännöistä sekä tekijöiden ja tuottajien mahdollisuuksista hyödyntää oikeuksiaan, sivut 195–197.

Vuosittainen lisäkorvaus koskee ainoastaan esittäjiä, jotka siirtävät tai luovuttavat yksinoikeutensa etukäteen maksettavaa kertakorvausta vastaan. Kyse on tyypillisesti studiomuusikoista, joilla ei ole oikeutta osuuteen tuloista, joita teoksen mahdollinen myöhempi menestys tuottaa. Luovuttamatonta korvausoikeutta ei sovelleta esittäjiin, jotka ovat jo oikeutettuja toistuviin maksuihin (rojalteihin) tallennettujen esitystensä tuottamien tulojen perusteella.

Vuosittaisia lisäkorvauksia voivat kerätä ja hallinnoida vain yhteishallinnointiorganisaatiot.⁵¹ Määritettyään tallenteet ja niillä esiintyvät esittäjät, joita oikeus lisäkorvaukseen koskee (yleensä joko omien käytettävissä olevien tietojen ja/tai levy-yhtiöiltä saatujen tietojen perusteella), ne keräävät kyseiset tulot levytuottajilta ja jakavat ne korvaukseen oikeutetuille esittäjille. Voimassaoloaikaa koskevaan vuoden 2011 direktiiviin sisältyy myös säännös, jonka mukaan äänitteiden tuottajien on toimitettava esittäjille heidän pyynnöstään kaikki tieto, joka voi olla tarpeen lisäkorvauksen maksamiseksi.⁵²

Suurin osa tutkimuksen yhteydessä haastatelluista yhteishallinnointiorganisaatioista ja EU:n kattojärjestöistä katsoi, että vuosittaisella lisäkorvauksella on ollut suurempi vaikutus esittäjien tuloihin kuin muilla voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin toimenpiteillä.⁵³ Tšekistä, Alankomaista, Saksasta, Puolasta, Portugalista, Ruotsista ja Espanjasta kerätyt tiedot osoittavat, että vuosittaisten lisäkorvausten keruu lisääntyy hitaasti mutta varmasti. Tämä viittaa siihen, että lisäkorvausjärjestelmä on esittäjien kannalta lupaava tulonlähde.⁵⁴

Tutkimuksessa kävi ilmi, että useissa jäsenvaltioissa vuotuisia lisäkorvauksia on alettu kerätä ja jakaa vasta hiljattain.⁵⁵ Viivästys voi johtua tietyistä täytäntöönpano-ongelmista, jotka liittyvät yhteishallinnointiorganisaatioiden toimintaan tai vaikeuksiin määrittää vanhojen äänitteiden oikeudenhaltijoita joissakin jäsenvaltioissa. Esimerkiksi Sloveniassa laki velvoittaa yhteishallinnointiorganisaatiot hallinnoimaan oikeuksia kustannus-hyötysuhteen perusteella. Asianomainen yhteishallinnointiorganisaatio katsoo, että vuosittaisen lisäkorvauksen ennakoitu vaikutus on toistaiseksi liian vähäinen, jotta sen keruu olisi tältä kannalta perusteltua.⁵⁶ Puolassa 60- ja 70-luvuilla äänitettyjen kappaleiden tuottaja on entinen valtion omistama levy-yhtiö, jota ei enää ole. Toisella levy-yhtiöllä on nyt oikeudet hyödyntää näitä äänitteitä, mutta Puolassa ilmaisua ”tuottaja” sovelletaan vain siihen tahoon, joka alun perin äänitti äänitteen. Näin ollen oikeudet omaavilla levy-yhtiöillä ei ole velvollisuutta maksaa vuosittaista lisäkorvausta.⁵⁷ Romaniassa vuosittaista lisäkorvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio nimitettiin vasta kolme vuotta sen

⁵¹ Direktiivin kodifioidun tekstin uuden 3 artiklan 2 d kohta.

⁵² Direktiivin kodifioidun tekstin uuden 3 artiklan 2 c kohdan toinen alakohta.

⁵³ Tutkimus, s. 70.

⁵⁴ Tutkimus, sivu 72, kaavio 20; ks. myös ”Performers’ Rights Study Update 2022”, AEPO Artis, s. 71.

⁵⁵ Tutkimus, s. 81.

⁵⁶ Tutkimus, s. 88.

⁵⁷ Tutkimus, s. 89.

jälkeen, kun voimassaoloaikaa koskeva vuoden 2011 direktiivi oli saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.⁵⁸

Huolimatta siitä, että vuosittaisen lisäkorvauksen vaikutukset katsotaan suuremmiksi kuin muiden liitännäistoimenpiteiden, yhteishallinnointiorganisaatiot ja musiikin esittäjiä edustavat järjestöt arvioivat, että lisäkorvauksella on toistaiseksi ollut vähäinen vaikutus esittäjien tuloihin.⁵⁹ Edellä mainittujen tiettyjä jäsenvaltioita koskevien tekijöiden lisäksi vuosittaisen lisäkorvauksen keräämiseen ja/tai jakamiseen on vaikuttanut se, että pidennetyn suoja-ajan piirissä on tähän mennessä ollut vain vähän tallenteita.⁶⁰ Vähäinen vaikutus voi johtua myös vaikeuksista saada tarvittavia tietoja vuosittaisen lisäkorvauksen laskemista ja maksamista varten.⁶¹ Tämä ongelma tunnistettiin myös Euroopan parlamentin tutkimuksessa⁶², jossa ehdotettiin sekä äänitetuottajia että yhteishallinnointiorganisaatioita koskevia ratkaisutapoja⁶³. Myös yhteishallinnointiorganisaatiot ovat maininneet, että tuottajilta on vaikea saada tietoja, joita tarvitaan muun muassa sen määrittämisessä, millä esittäjillä on oikeus vuosittaiseen lisäkorvaukseen.⁶⁴ Uusien teknologioiden ja metadatan hyödyntäminen voi tehostaa lisäkorvausten maksamisessa tarvittavien tietojen jakamista. Jäsenvaltiot voisivat direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan (uusi 2 c kohta) mukaisesti helpottaa tällaista yhteistyötä ja tietojenvaihtoa asianomaisten sidosryhmien välillä varmistaakseen vuotuisen lisäkorvauksen maksamisen.

Edellä mainittujen ongelmien odotetaan jossain määrin ratkeavan, kun tekijänoikeusdirektiivin 19 artiklassa säädetyt avoimuusvelvoitteet pannaan täytäntöön. Kyseinen säännös ulottuu voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin tiedonantovaatimusta pidemmälle, ja sen tarkoituksena on varmistaa, että teosten ja esitysten hyödyntämisestä on saatavilla ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot.⁶⁵ Musiikkialan kaltaisten sisältötoimialojen erityispiirteiden⁶⁶ vuoksi jäsenvaltioilla on mahdollisuus soveltaa säädöstä vain merkittäviin panostuksiin, ellei tietoja pyydetä tekijänoikeusdirektiivin 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismia varten.⁶⁷

Vuosittainen lisäkorvaus on luovuttamaton oikeus korvaukseen, ja se voi tulevaisuudessa olla esittäjien kannalta merkityksellinen täydentävä tulonlähde. Esittäjiä edustavien yhteishallinnointiorganisaatioiden viimeaikaiset avoimuusraportit kertovat myönteisestä kehityksestä ja viittaavat parannuksiin vuosittaisten lisäkorvausten hallinnoinnissa ja

⁵⁸ Tutkimus, s. 82.

⁵⁹ Tutkimus, s. 71.

⁶⁰ Tutkimus, s. 73.

⁶¹ Tutkimus, sivut 72, 85.

⁶² Euroopan parlamentin tutkimus, s. 7.

⁶³ Euroopan parlamentin tutkimus, s. 47.

⁶⁴ ”Performers’ Rights Study Update 2022”, AEPO Artis, s. 71.

⁶⁵ Tällä puututaan myös Euroopan parlamentin tutkimuksessa (sivu 27) esiin tuotuun kysymykseen voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin tietojenvaihtoa koskevan vaatimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta.

⁶⁶ Tekijänoikeusdirektiivin johdanto-osan 77 kappale.

⁶⁷ Tekijänoikeusdirektiivin 19 artiklan 4 kohta.

maksamisessa.⁶⁸ Esittäjille jaettavat korvaukset todennäköisesti nousevat tulevina vuosina, kun suositummat äänitteet 1970- ja 80-luvuilta tulevat pidennetyn suoja-ajan piiriin.⁶⁹

3. Nollaamista koskeva säännös

Niin sanotusta nollaamisesta säädetään voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa (uusi 2 e kohta). Sen mukaan pidennetyn suoja-ajan aikana esittäjille jaettavista rojaltimaksuista ei enää pidätetä ennakkomaksuja tai sopimuksessa määriteltyjä vähennyksiä, jotka ovat viime kädessä vähentäneet esittäjien tuloja. Säännös koskee niitä esittäjiä, jotka ovat siirtäneet tai luovuttaneet oikeuksiaan äänitetuottajille rojaltimaksuja vastaan, ja antaa näille esittäjille mahdollisuuden saada suuremman korvauksen pidennetyltä suoja-ajalta.

Levy-yhtiöt ja esittäjät vaikuttavat näytön perusteella tehneen sopimusjärjestelyjä, joilla nollaamista koskeva säännös on pantu käytännössä täytäntöön jo ennen 50 vuoden suoja-ajan päättymistä.⁷⁰ Euroopan parlamentin tutkimuksessa nostettiin esiin, että esittäjät ja levyntuottajat voivat tehdä sopimukseen perustuvia poikkeuksia nollaamista koskevaan säännökseen⁷¹ myös sen mukaan, miten jäsenvaltiot ovat saattaneet tämän toimenpiteen osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tutkimuksessa tarkasteltujen jäsenvaltioiden osalta ei kuitenkaan havaittu viitteitä siitä, että tällaisia sopimuksia tehtäisiin käytännössä.

Vaikka nollaamista koskevasta säännöksestä saatiin kerättyä vain rajallisesti näyttöä, esittäjien mahdollisuus saada rojaltimaksunsa ilman vähennyksiä suoja-ajan ensimmäisten 50 vuoden jälkeen on tärkeä suojakeino, jolla varmistetaan esittäjien saavan täyden hyödyn pidennetystä suoja-ajasta.

4. Uudelleenneuvotteluoikeus

Voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin 1 artiklan 4 kohta on valinnainen säännös, jolla jäsenvaltiot voivat antaa esittäjille oikeuden parantaa asemaansa neuvottelemalla uudelleen ennen 1 päivää marraskuuta 2013 tehdyistä sopimuksista sen jälkeen, kun äänitteen julkaisemisesta on kulunut 50 vuotta. Ainoastaan Ranska vaikuttaa panneen tämän toimenpiteen täytäntöön, vaikkakin vastaava uudelleenneuvotteluoikeus oli käytössä ainakin yhdessä jäsenvaltiossa⁷² ennen voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin hyväksymistä. Tämän oikeuden käytöstä käytännössä ei ole saatavilla näyttöä.

Tässä yhteydessä on huomattava, että tekijänoikeusdirektiivin 20 artikla sisältää säännöksen, jolla on samanlainen tavoite kuin uudelleenneuvotteluoikeudella. Sillä otetaan käyttöön sopimuksen kohtuullistamismekanismi, jonka avulla tekijöillä ja esittävillä taiteilijoilla tai heidän edustajillaan on tietyn ehdoin oikeus vaatia lisäkorvausta, jos alun

⁶⁸ Ks. esimerkiksi Ranskan yhteishallinnointiorganisaation (SAI) avoimuusraportti vuodelta 2023: [Rapport-de-transparence-exercice-2023.pdf](#).

⁶⁹ Tutkimus, s. 74.

⁷⁰ Tutkimus, s. 77.

⁷¹ Euroopan parlamentin tutkimus, s. 50.

⁷² Esimerkiksi Saksassa.

perin sovittu korvaus osoittautuu suhteettoman pieneksi verrattuna myöhemmin syntyneisiin merkityksellisiin tuloihin. Koska tämä tuoreempi säännös on jäsenvaltioille pakollinen, sitä voidaan käytännössä soveltaa useammin kuin voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin mukaista uudelleenneuvottelu-oikeutta.

VI. PÄÄTELMÄT

Voimassaoloaikaa koskevalla vuoden 2011 direktiivillä, jolla otettiin käyttöön musiikkialan esittäjien ja tuottajien suoja-ajan pidennys ja joukko erillisiä liitännäistoimenpiteitä, on kaiken kaikkiaan täytetty sekä direktiivin yleinen tavoite (eurooppalaisen musiikintuotannon tukeminen) että erityiset tavoitteet (musiikkiteollisuuden esittäjien taloudellisen turvan vahvistaminen, Euroopan musiikkiteollisuuden kilpailukyvyn edistäminen ja saatavilla olevan musiikkivalikoiman laajentaminen).⁷³

Vaikka suoja-ajan pidentämisen taloudellisia vaikutuksia musiikkialaan on vaikea erotella, kerätty näyttö osoitti, että pidennyksen myötä on voitu jatkaa vanhempien äänitteiden hyödyntämistä ja musiikin esittäjät ovat saaneet korvauksia aikaisempien esitysten hyödyntämisen perusteella myös vanhemmalla iällä, mikä on osaltaan parantanut heidän taloudellista tilannettaan.

Suoja-ajan pidentäminen on myös auttanut äänitetuottajia säilyttämään tulovirtansa mahdollistamalla vanhojen äänitekoelmien hyödyntämisen. Tämä kannustaa digitalisoimaan vanhempia tallenteita – joita nykyään voidaan hyödyntää digitaalisten musiikin jakelupalvelujen kautta – ja edistää siten osaltaan eurooppalaisen musiikin laajempaa saatavuutta.

Suoja-ajan pidentämisellä odotetaan olevan voimakkaampi vaikutus musiikin esittäjien ja tuottajien tuloihin lähitulevaisuudessa, kun voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin suojan piiriin tulevat eri musiikkilajien suositut kappaleet viime vuosituhannen lopulta. Tämän lisäksi vuosittaisia lisäkorvauksia tullaan todennäköisesti keräämään ja jakamaan yhä suuremmissa määrin, minkä odotetaan parantavan esittäjien taloudellista tilannetta entisestään.

Käytettävissä olevan näytön perusteella vaikuttaa siltä, että muilla voimassaoloaikaa koskevan vuoden 2011 direktiivin liitännäistoimenpiteillä (käytä tai menetä -lauseke, nollaamista koskeva säädös ja uudelleenneuvottelu-oikeus) on ollut odotettua vähemmän vaikutuksia. Ne ovat kuitenkin tärkeitä suojatoimia tuottajien kanssa sopimussuhteissa oleville esittäjille siltä osin, kun kyse on heidän oikeuksiensa hyödyntämisestä ja korvauksista pidennetyn suoja-ajan aikana. Tekijänoikeusdirektiivin tekijälle maksettavaa

⁷³ Vaikutustenarviointi, s. 26.

korvausta koskevien säännösten odotetaan vahvistavan esittäjien neuvotteluasemaa entisestään.

Tämän arvioinnin perusteella direktiivin 2006/116/EY uudelleen muuttaminen ei vaikuta tarpeelliselta. Komissio seuraa edelleen Euroopan musiikkimarkkinoiden kehitystä. Se arvioi tekijänoikeusdirektiiviin sisältyvien sopivaa korvausta koskevien säännösten vaikutuksia kyseisen direktiivin uudelleentarkastelun yhteydessä aikaisintaan 7. kesäkuuta 2026.